

УДК 336.02:504:330.322

JEL Classification: Q56, H25, G38

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.14\(47\).203-213](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.14(47).203-213)

О.Ю. Коцюрба, доц., канд. екон. наук

Л.М. Задорожня

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Податкові стимули для «зелених» інвестицій у системі ESG-політики держави

Актуальність дослідження зумовлена потребою прискорення екологічної трансформації економіки, декарбонізації та підвищення енергоефективності, а також необхідністю узгодження податкових інструментів із міжнародними рамками сталого розвитку. Метою статті є обґрунтування ролі податкових стимулів у формуванні та реалізації державної ESG-політики та визначення їх впливу на активізацію «зелених» інвестицій у сучасних економічних умовах.

Методологічну основу становлять методи системного та порівняльного аналізу, узагальнення наукових підходів і структурно-функціональний підхід. У роботі систематизовано ключові податкові стимули, що застосовуються в міжнародній практиці (податкові кредити, прискорена амортизація, податкові знижки, диференціація ставок, екологічні податки та фіскальні «дисстимули»), і визначено логіку їх дії через зміну вартості капіталу, скорочення строків окупності та формування цінових сигналів. Особливу увагу приділено місцевим податковим механізмам як інструментам адаптації ESG-цілей до специфіки територій і підвищення керованості результатів.

За результатами дослідження встановлено, що податкові стимули є дієвим інструментом державної ESG-політики, який сприяє перерозподілу капіталу на користь низьковуглецевих технологій, підсилює інноваційну активність та підтримує досягнення кліматичних цілей за умови прозорих критеріїв доступу й верифікації результатів. Визначено ризики «greenwashing» і фіскальних втрат без екологічного ефекту, що потребує прив'язки пільг до вимірюваних ESG-індикаторів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з оцінюванням результативності податкових стимулів в Україні, розробленням системи моніторингу ESG-ефектів і адаптацією кращих міжнародних практик до національних інституційних умов

ESG-політика, зелені інвестиції, податкові стимули, сталий розвиток, екологічне оподаткування

Постановка проблеми. У сучасних умовах загострення глобальних екологічних проблем, прискорення кліматичних змін та посилення міжнародних зобов'язань держав у сфері декарбонізації економіки зростає роль фінансово-економічних інструментів, здатних забезпечити перехід до моделі сталого розвитку. Формування ефективної ESG-політики держави розглядається як ключова передумова досягнення екологічної безпеки, соціальної стабільності та довгострокової економічної стійкості. У цьому контексті особливого значення набувають податкові стимули як інструмент активізації «зелених» інвестицій та трансформації інвестиційних пріоритетів суб'єктів господарювання.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів пряме державне фінансування екологічних проєктів не завжди є достатнім для забезпечення необхідних обсягів інвестицій у зелені технології, відновлювану енергетику, енергоефективність та екологічні інновації. Саме тому податкові стимули виступають альтернативним та водночас дієвим механізмом непрямого впливу держави на інвестиційну поведінку бізнесу, дозволяючи зменшити фінансові ризики інвесторів, скоротити строки окупності проєктів і підвищити привабливість екологічно відповідальних інвестицій. Водночас практика застосування податкових стимулів у межах ESG-політики характеризується низкою проблемних аспектів, серед яких фрагментарність податкового регулювання, відсутність чіткої прив'язки податкових пільг до досягнення вимірюваних ESG-результатів, а також недостатня узгодженість податкової політики з

екологічними та інвестиційними стратегіями держави. На національному рівні ці проблеми посилюються інституційними обмеженнями, нестабільністю податкового законодавства та браком комплексних підходів до оцінювання ефективності податкових стимулів у сфері зелених інвестицій.

З огляду на це виникає об'єктивна необхідність наукового обґрунтування ролі податкових стимулів у системі ESG-політики держави, визначення їх місця в механізмі стимулювання зелених інвестицій та розроблення напрямів удосконалення податкового інструментарію з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей економічного розвитку. Саме вирішення зазначених проблемних питань зумовлює актуальність і практичну значущість даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання податкового стимулювання «зелених» інвестицій та інтеграції принципів ESG у державну економічну політику активно досліджуються у працях зарубіжних і вітчизняних науковців. У сучасній науковій літературі сформувалися кілька основних підходів до аналізу ролі податкових інструментів у забезпеченні сталого розвитку та екологічної трансформації економіки.

Значна частина досліджень присвячена обґрунтуванню впливу фіскальних інструментів на розвиток зелених інновацій і декарбонізацію. Так, у працях К. Грамков (С. Gramkow) та А. Ангер-Крааві (А. Anger-Kraavi) [9] податкові стимули розглядаються як ключовий елемент фінансування енергетичного переходу та досягнення кліматичних цілей, визначених міжнародними угодами. Автори доводять, що поєднання податкових пільг із екологічними стандартами підвищує інвестиційну активність у сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності.

Емпіричні дослідження С. Чен (S. Chen), Ю. Сонг (Y. Song), С. Ву (C. Wu) [5] та інших науковців зосереджені на оцінюванні впливу податкових пільг і державних субсидій на ефективність зелених інновацій підприємств. Результати цих робіт свідчать, що податкові стимули сприяють зростанню витрат на дослідження і розробки, збільшенню кількості екологічних патентів та покращенню екологічних показників діяльності компаній. Водночас окремі автори вказують на ризик зниження ефективності стимулів у разі їх формального застосування без чітких критеріїв результативності [10].

У працях міжнародних організацій, зокрема OECD, Світового банку [23] та Європейської комісії [7], податкова політика розглядається як складова комплексної ESG-стратегії держави. У цих дослідженнях акцентується увага на необхідності узгодження податкових стимулів із цілями кліматичної політики, соціальної відповідальності та корпоративного управління. Наголошується, що ефективність податкових пільг значною мірою залежить від прозорості механізмів їх надання та системи моніторингу ESG-результатів.

Подібний підхід підтримується і в аналітичних оглядах міжнародних консалтингових та юридичних мереж, які наголошують на необхідності інтеграції податкових стимулів у ширшу ESG-архітектуру державної політики з акцентом на вимірюваність екологічних та соціальних результатів [21].

Вітчизняні науковці, зокрема О. Васюта [2], В.Я. Шевчук [4], О. Варченко [1], О.І. Тверезовська [3] та ін., у своїх дослідженнях зосереджуються на проблемах екологічного оподаткування, розвитку «зелених» фінансів та імплементації європейських підходів у податкову систему України. У працях українських авторів розглядаються можливості використання податкових пільг для стимулювання енергоефективності, управління відходами та розвитку відновлюваних джерел енергії. Разом із тим більшість досліджень має фрагментарний характер і не забезпечує комплексного бачення податкових стимулів саме в контексті ESG-політики держави.

Незважаючи на значний науковий доробок, недостатньо дослідженим залишається питання інтеграції податкових стимулів у цілісну систему ESG-політики держави з урахуванням вимірюваних результатів їх застосування. Особливої уваги потребує обґрунтування ролі місцевих податкових інструментів та адаптації міжнародного досвіду до національних інституційних умов.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі податкових стимулів у формуванні та реалізації державної ESG-політики та визначення їх впливу на активізацію «зелених» інвестицій у сучасних економічних умовах

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких наукових завдань: здійснити теоретичне узагальнення сутності та змісту ESG-політики держави в контексті податкового регулювання; систематизувати інструментарій податкового стимулювання «зелених» інвестицій з урахуванням екологічної, соціальної та управлінської складових ESG; проаналізувати міжнародний досвід застосування податкових стимулів для підтримки екологічно орієнтованих інвестицій та визначити можливості його адаптації до національних умов; оцінити роль місцевих податкових стимулів у реалізації державної ESG-політики; обґрунтувати напрями вдосконалення податкової політики держави з метою підвищення ефективності стимулювання зелених інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Податкові стимули для «зелених» інвестицій у системі ESG-політики держави формують фінансову мотивацію для перерозподілу капіталу від екологічно та соціально «дорогої» діяльності до проектів, що сприяють декарбонізації, енергоефективності та сталому розвитку. У контексті міжнародних рамок, зокрема Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року та Європейської зеленої угоди, податкова політика набуває подвійної ролі: з одного боку, вона компенсує ринкові провали (зовнішні ефекти забруднення, інформаційну асиметрію щодо ESG-ризиків, недооцінку довгострокових вигід), а з іншого — задає стандарти «правильних» інвестиційних пріоритетів через диференціацію податкового навантаження. У такій логіці податкові інструменти виступають не лише фіскальним механізмом, а й інституційним драйвером трансформації економічної поведінки суб'єктів господарювання [21].

Для узагальнення міжнародного досвіду доцільно систематизувати ключові податкові стимули, що застосовуються різними країнами світу, та оцінити їхній вплив на досягнення ESG-цілей. Такий підхід дозволяє не лише ідентифікувати найбільш ефективні фіскальні інструменти підтримки «зелених» інвестицій, але й простежити закономірності їх використання залежно від рівня економічного розвитку, структури національної економіки та стратегічних пріоритетів державної політики. Порівняльний аналіз податкових механізмів свідчить, що країни з розвиненою ESG-орієнтованою політикою активно застосовують комбінацію податкових кредитів, пільг, прискореної амортизації та інших стимулюючих інструментів, спрямованих на підтримку інновацій, підвищення енергоефективності та зниження вуглецевого навантаження. Узагальнення таких інструментів та їх цільового спрямування представлено в табл. 1, що дозволяє наочно відобразити взаємозв'язок між видами податкових стимулів, сферами їх застосування та очікуваними ESG-ефектами.

Таблиця 1 – Основні податкові стимули для зелених інвестицій у країнах світу

Країна	Вид податкового стимулу	Сфера застосування	Очікуваний ESG-ефект
Німеччина	Податкові кредити	Відновлювана енергетика	Зниження викидів CO ₂
США	Прискорена амортизація	Зелені технології	Інноваційний розвиток
Франція	Податкові знижки	Енергоефективність	Підвищення ESG-рейтингу

Джерело: складено автором на підставі [5, 7, 21].

Системний підхід до ESG-політики передбачає взаємозв'язок податкових стимулів із загальною стратегією сталого розвитку. Податкові стимули не лише знижують інвестиційні витрати, але й формують довгострокові мотивації бізнесу до екологічно відповідальної поведінки. Емпіричні дослідження свідчать, що країни з розвинутою системою зелених податкових пільг демонструють вищі темпи залучення ESG-інвестицій та інновацій [5].

У практичній площині фіскальні стимули працюють через зміну відносних цін і вартості капіталу [15]. По-перше, зниження податкових платежів або надання податкового кредиту зменшує строк окупності «зелених» технологій, які часто потребують значних первинних інвестицій. По-друге, прискорена амортизація, підвищені норми відрахувань чи тимчасові пільги підсилюють ефект «перенесення вигоди у часі», роблячи інвестицію привабливішою саме в короткостроковій перспективі, що критично для бізнесу в умовах невизначеності. По-третє, фіскальні правила підвищують передбачуваність рішень інвесторів, якщо вони є прозорими, довгостроковими й прив'язаними до вимірюваних ESG-критеріїв (скорочення енергоспоживання, зменшення викидів, підвищення частки відновлюваних джерел тощо). Саме на цьому акцентують міжнародні консультативні огляди, підкреслюючи, що ефективність податкових стимулів для ESG-інвестицій визначається не стільки їх масштабом, скільки чіткістю критеріїв доступу, прозорістю адміністрування та зв'язком із підтвердженими ESG-показниками [19].

Акцент на місцевих зелених стимулах пояснюється тим, що саме на субнаціональному рівні (муніципалітети, регіональні адміністрації, місцеві агентства розвитку) формується найбільш прикладний і безпосередній попит на декарбонізацію — модернізацію будівель, розвиток сталої транспортної мобільності, оновлення систем освітлення та теплопостачання, впровадження ефективних моделей управління відходами. Саме тут екологічні виклики набувають конкретного виміру у вигляді енергоспоживання житлового фонду, транспортних потоків, якості повітря та ефективності комунальної інфраструктури, що потребує оперативних і адаптованих рішень.

Місцеві органи влади мають можливість швидше реагувати на такі виклики, оскільки володіють більш детальною інформацією про соціально-економічні особливості територій, включаючи структуру зайнятості, рівень доходів населення, густоту забудови, транспортну інфраструктуру та енергетичний баланс. Це дозволяє формувати цільові податкові стимули, які максимально відповідають локальним потребам і забезпечують вищу ефективність використання ресурсів. Крім того, на місцевому рівні легше забезпечити зворотний зв'язок між запровадженими інструментами та їх фактичними результатами, що створює передумови для гнучкого коригування політики.

Важливою перевагою локальних стимулів є їхня здатність інтегрувати економічні, екологічні та соціальні пріоритети розвитку територій. Наприклад, податкові пільги на енергоефективну модернізацію житлового фонду одночасно сприяють скороченню викидів, зменшенню витрат домогосподарств на енергію та підвищенню якості життя населення. Аналогічно, стимули для розвитку громадського транспорту або велоінфраструктури не лише знижують вуглецеве навантаження, але й покращують мобільність населення та доступність міського простору.

Водночас місцеві стимули зазвичай працюють як «останній крок» у ланцюгу державної політики: національні цілі та європейські рамки задають напрям, а місцеві податкові пільги, субсидії або комбіновані механізми — забезпечують практичне впровадження. Саме тому оцінка ефективності податкових стимулів у ESG-політиці

потребує аналізу не лише загальнодержавних норм, а й локальних схем, які впливають на конкретні рішення підприємств і домогосподарств.

У міжнародній практиці можна виділити кілька типових груп фіскальних інструментів, які прямо або опосередковано підтримують екологічну складову ESG [4].

По-перше, інструменти енергоефективності та модернізації основних фондів. Такі заходи орієнтовані на зменшення енергоспоживання, оновлення обладнання, підвищення ефективності систем опалення/охолодження та освітлення. Важливо, що критерії доступу до пільг зазвичай містять мінімальний інвестиційний поріг та вимогу підтвердженого ефекту енергозбереження. Це підвищує результативність стимулу й водночас зменшує ризик «псевдозелених» інвестицій, які не створюють відчутного екологічного ефекту [3].

По-друге, стимули «зеленої» мобільності. Тут податкова логіка часто переноситься з рівня компанії на рівень працівника: держава дозволяє заміщати традиційні компенсаційні пакети (наприклад, службовий автомобіль) більш екологічними опціями – електротранспортом, велосипедами, громадським транспортом, житловими рішеннями ближче до роботи – із суттєвими податковими перевагами. Таким чином, фіскальна політика впливає на поведінкові патерни й формує сталий попит на «зелені» транспортні рішення [20].

По-третє, підтримка відновлюваної енергетики та зарядної інфраструктури. Хоча у деяких схемах підтримки можуть існувати обмеження щодо фінансування генерації електроенергії, в багатьох країнах застосовують пільги для електромобілів, зарядних станцій, інфраструктурних проєктів, а також спеціальні режими амортизації для обладнання, що працює на відновлюваних джерелах енергії [6].

По-четверте, екологічні податки та фіскальні «дисстимули», які встановлюють додаткове навантаження на діяльність, що забруднює довкілля. Такі податки не є «пільгами», але у структурі ESG-політики вони виступають дзеркальним елементом: стимулюють зміну технологій шляхом підвищення вартості забруднення [15].

Вагомим компонентом податкового стимулювання є прискорена амортизація основних засобів екологічного призначення. Надання можливості списувати вартість «зеленого» обладнання у скорочені строки дозволяє підприємствам швидше акумулювати внутрішні фінансові ресурси та реінвестувати їх у подальшу модернізацію виробничих процесів. У контексті ESG-політики прискорена амортизація виконує не лише фінансову, а й сигнальну функцію, демонструючи пріоритетність екологічно відповідальних інвестицій для держави та формуючи довіру інвесторів до стабільності «зеленого» курсу економічної політики.

Окреме місце в системі податкових стимулів посідають інструменти, орієнтовані на розвиток відновлюваної енергетики та низьковуглецевої інфраструктури, оскільки саме вони формують основу довгострокової декарбонізації економіки. Податкові пільги для обладнання, що використовується у виробництві енергії з відновлюваних джерел (сонячні панелі, вітрові установки, біоенергетичні комплекси), а також для створення зарядної інфраструктури електротранспорту, сприяють не лише скороченню викидів парникових газів, а й стимулюють структурні зрушення в енергетичному секторі. У результаті формується нова модель енергоспоживання, орієнтована на децентралізацію, енергонезалежність та підвищення ефективності використання ресурсів.

Застосування таких податкових інструментів забезпечує створення нових ринків і ланцюгів доданої вартості, пов'язаних із виробництвом, встановленням та обслуговуванням «зелених» технологій. Розвиток відновлюваної енергетики стимулює суміжні галузі – машинобудування, будівництво, інжиніринг, ІТ-сектор, що сприяє мультиплікативному ефекту для національної економіки. Крім того, формування інфраструктури для електротранспорту (зарядні станції, системи управління

навантаженням, «розумні» енергомережі) створює умови для інтеграції енергетичного та транспортного секторів, посилюючи їхню взаємозалежність у контексті ESG-трансформації.

У цьому аспекті податкова політика виконує функцію каталізатора інновацій, знижуючи бар'єри входу для інвесторів та стимулюючи бізнес до впровадження технологічних рішень, які за відсутності державної підтримки могли б залишатися економічно непривабливими через високі початкові витрати або тривалий період окупності. Надання податкових кредитів, пільг або можливостей прискореної амортизації дозволяє підприємствам швидше повернути інвестований капітал та зменшити ризики інноваційної діяльності.

У цьому контексті податкові стимули не лише підтримують окремі інвестиційні проекти, а й формують довгострокові сигнали для ринку щодо пріоритетності екологічно орієнтованих рішень. Це сприяє переорієнтації фінансових потоків у бік сталих технологій, підвищує інвестиційну привабливість «зелених» секторів і створює передумови для формування конкурентоспроможної низьковуглецевої економіки.

Важливою складовою інструментарію ESG-орієнтованого оподаткування є диференціація податкових режимів залежно від екологічних характеристик продукції або активів. Застосування нижчих ставок або пільгового оподаткування для транспортних засобів з низьким рівнем викидів, енергоефективних будівель чи екологічно сертифікованого обладнання створює цінні сигнали, які впливають на структуру попиту. У такий спосіб податкова система перестає бути нейтральною та трансформується в інструмент поведінкової політики, спрямованої на формування сталих моделей споживання й інвестування [21].

Поряд зі стимулюючими заходами, податковий інструментарій ESG-політики включає механізми фіскального стримування екологічно шкідливої діяльності. Екологічні податки та збори, що накладаються на викиди, забруднення довкілля або розміщення відходів, підвищують економічну ціну негативних зовнішніх ефектів і водночас підсилюють ефект податкових пільг для «зелених» альтернатив. У поєднанні ці інструменти формують симетричну систему стимулів і антистимулів, яка забезпечує перерозподіл ресурсів на користь екологічно відповідальних проектів без прямого адміністративного втручання [12].

Особливе значення у сучасних умовах набувають місцеві податкові стимули, які дозволяють адаптувати загальнонаціональні та наднаціональні ESG-цілі до специфіки окремих територій [23]. Локальні податкові пільги, спрямовані на енергоефективну модернізацію будівель, розвиток сталого транспорту чи управління відходами, забезпечують швидший практичний ефект завдяки безпосередній близькості до об'єктів інвестування. Крім того, місцевий рівень управління створює умови для більш точного контролю результативності податкових стимулів та їх коригування відповідно до досягнутих екологічних показників.

Застосування місцевих стимулів добре ілюструє досвід Мальти, де поряд із загальним ESG-порядком денним сформовано пакет прикладних схем підтримки енергоефективності та сталої мобільності [14]. Схеми, що адмініструються «Malta Enterprise», орієнтовані на підприємства з операційною базою на Мальті та підтримують інвестиції, які забезпечують вимірюване підвищення енергоефективності. Важливою рисою таких програм є наявність мінімального інвестиційного порога та вимоги до підтвердженої економії енергії компетентною особою, що переводить податковий стимул із декларативної площини у площину верифікованого результату. Допомога може надаватися як податкова пільга, грошова субсидія або їх поєднання, що дозволяє налаштовувати підтримку під тип підприємства та умови реалізації проекту. При цьому визначаються й «негативні» межі підтримки (наприклад, виключення

інвестицій у нові будівлі або певні види генерації), що зменшує ризик розмивання цілей програми.

Мальтійська практика транспортних стимулів демонструє інший важливий аспект ESG-податкової політики – вплив на структуру попиту. Державні грантові схеми для нових електромобілів (включно з різними категоріями транспорту) підтримують не лише приватних осіб, а й місцеві ради, волонтерські організації та бізнес. При цьому застосовується диференціація інтенсивності підтримки за розміром підприємства та типом транспортного засобу, що підвищує адресність та соціальну справедливість програми [14].

Подібні підходи відповідають загальноєвропейській тенденції розвитку локальних ESG-орієнтованих податкових схем, що враховують вимоги державної допомоги та національні регуляторні обмеження [7].

Окремої уваги потребує регуляторний контекст надання допомоги в ЄС, зокрема правила *de minimis* [7]. Порогові значення сукупної державної підтримки впродовж трирічного періоду створюють «фіскальні межі» для підприємств і стимулюють більш стратегічне планування використання пільг. У практичному сенсі це означає, що навіть ефективні місцеві стимули мають бути узгоджені з режимом державної допомоги, інакше підприємства стикаються з бар'єром доступу до підтримки або ризиками порушення правил.

Європейські приклади також демонструють високий потенціал стимулів у сфері мобільності працівників. У Бельгії «бюджет мобільності» став механізмом заміщення службового автомобіля екологічнішими альтернативами, включно з громадським транспортом і велосипедами, із суттєвими податковими перевагами для другого напрямку використання бюджету. Конструкція такого інструменту важлива тим, що вона не просто «дотує» зелений вибір, а змінює архітектуру компенсаційного пакета, тобто вбудовує ESG-логіку у трудові відносини та фінансове планування підприємств [19].

Фінляндія демонструє модель «м'яких» стимулів сталих поїздок на роботу, де акцент робиться на неоподатковуваних пільгах у натуральній формі (велосипеди, транспортні квитки) та тимчасових податкових перевагах для електричних і гібридних службових авто. Такий дизайн важливий з точки зору ESG-управління: він дає швидкий ефект скорочення викидів у транспорті без необхідності масштабних капітальних проєктів, а також підтримує поведінкові зміни працівників [19].

Португалія поєднує «зелені» транспортні податки на основі викидів із заохоченням екологічних способів пересування (зокрема через схеми «велосипед на роботу»). Цінність таких практик у тому, що вони поєднують стимулювальний і регуляторний компоненти: з одного боку, держава зменшує податковий тягар для екологічно кращих рішень, з іншого – підвищує ціну високовуглецевих альтернатив [8].

Британський підхід зосереджується на податковому режимі «вигоди в натуральній формі» для службових авто, де ключовим параметром виступають викиди CO₂. Зниження оподаткованої бази для електромобілів та окремих гібридів, а також звільнення від оподаткування електроенергії для заряджання на робочому місці підсилюють мотивацію роботодавців і працівників переходити на низьковуглецеві рішення. Поєднання таких стимулів із механізмами «жертви зарплати» демонструє, як фіскальна політика може бути інтегрована у фінансові практики домогосподарств, підвищуючи ефективність стимулу без додаткових бюджетних витрат.

Хоча у фокусі статті перебуває екологічна складова ESG, міжнародні приклади показують, що податкові стимули часто мають змішану природу, одночасно підтримуючи «Е» та «S». Зокрема, стимули працевлаштування людей з інвалідністю (як у Мексиці або Іспанії) формують соціальний ефект, але в межах ESG-політики вони

підсилюють загальну стійкість та якість корпоративного управління: підприємства отримують фінансовий мотив закріплювати практики інклюзії, що підвищує їх ESG-профіль і репутаційний капітал. Водночас «Е»-орієнтовані стимули — як підвищені норми відрахувань для електричних/гібридних авто або для обладнання відновлюваної енергетики — демонструють прямий зв'язок між фіскальною політикою та технологічною модернізацією [5].

Український контекст також ілюструє поєднання соціальних і екологічних компонентів у податкових режимах. З одного боку, пільги для підприємств, заснованих громадськими об'єднаннями людей з інвалідністю, відображають соціальну складову ESG. З іншого боку, ПДВ-звільнення для окремих операцій з відходами та матеріалами, призначеними для утилізації, прямо підтримує екологічний напрям через стимулювання переробки та легальних ланцюгів управління відходами [3].

Ефективність податкових пільг для ESG-орієнтованих інвестицій визначається не лише розміром стимулу, а передусім якістю його дизайну. Ключовою умовою є вимірюваність результату: вимога підтвердженої економії енергії, фіксація мінімального відсотка скорочення споживання, верифікація компетентними експертами та прозорі критерії допустимих витрат. Без цього пільга може перетворитися на фіскальну «втрату» без екологічного ефекту.

Другим критерієм виступає адресність і диференціація. Підтримка, яка враховує розмір підприємства, тип активу та характер діяльності, зменшує ризик нерівності доступу до стимулів і підвищує соціальну легітимність ESG-політики. Третім критерієм є узгодженість із режимом державної допомоги та бюджетною стійкістю: правила на кшталт *de minimis* фактично задають верхню межу для «накопичення» стимулів і змушують політику бути більш селективною та доказовою.

Нарешті, важливим ризиком залишається «greenwashing», коли податкові переваги отримують проекти з формальними ознаками «зеленості», але без реального внеску у декарбонізацію чи екологічну модернізацію [14]. Саме тому в сучасних підходах зростає роль ESG-звітності, прозорості ланцюгів постачання, а також поєднання податкових стимулів із нефіскальними інструментами — стандартами, аудитом, вимогами до розкриття інформації та оцінкою життєвого циклу технологій. Міжнародні аналітичні звіти підкреслюють, що відсутність чітких ESG-індикаторів у податкових пільгах створює ризик фіскальної підтримки формально «зелених» проектів без реального екологічного ефекту [13].

Отже, напрями вдосконалення податкової політики у стимулюванні зелених інвестицій полягають у: встановленні прозорих критеріїв доступу до стимулів і прив'язці пільг до вимірюваних ESG-індикаторів; запровадженні процедур верифікації результатів та моніторингу ефективності податкових витрат; розвитку місцевих податкових стимулів із механізмами контролю та коригування; мінімізації ризиків greenwashing через вимоги до ESG-звітності, стандартів і аудиту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження узагальнено теоретичні засади ESG-політики держави, в межах якої податкові стимули розглядаються як ключовий інструмент впливу на інвестиційну поведінку економічних суб'єктів. Визначено, що податкова політика в умовах ESG-трансформації виконує не лише фіскальну, а й регуляторну та стимулюючу функції. Систематизація інструментів податкового стимулювання дозволила виокремити їх основні групи та встановити їхній вплив на активізацію зелених інвестицій через механізми зниження вартості капіталу, скорочення строків окупності та формування цінових сигналів. Аналіз міжнародного досвіду показав, що ефективність податкових стимулів визначається комплексністю їх застосування, прозорістю критеріїв доступу та наявністю системи моніторингу ESG-результатів, що створює передумови для їх адаптації в Україні. Оцінка ролі місцевих

податкових інструментів засвідчила їх значний потенціал у забезпеченні практичної реалізації ESG-політики через адаптацію стимулів до територіальних особливостей та підвищення адресності підтримки. Обґрунтовано напрями вдосконалення податкової політики України, які передбачають інтеграцію податкових стимулів із системою ESG-індикаторів, підвищення прозорості їх адміністрування та забезпечення узгодженості з міжнародними стандартами сталого розвитку

Наукова цінність отриманих результатів полягає у формуванні комплексного підходу до розуміння податкових стимулів як інтегрованого елемента ESG-політики, що поєднує екологічні, соціальні та управлінські аспекти економічного розвитку. Розвинено теоретичні положення щодо ролі фіскальної політики як інституційного механізму трансформації поведінки суб'єктів господарювання та формування довгострокових інвестиційних пріоритетів. Практична цінність дослідження полягає у можливості використання узагальнених підходів для вдосконалення податкової політики України, зокрема через адаптацію кращих міжнародних практик, розроблення ефективних механізмів підтримки «зелених» інвестицій на національному та місцевому рівнях, а також підвищення результативності державних програм у сфері декарбонізації економіки.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методичних підходів до оцінювання ефективності податкових стимулів у контексті ESG, зокрема через впровадження системи кількісних індикаторів та моделей оцінки їх впливу на інвестиційну активність і екологічні результати. Важливим напрямом є також дослідження можливостей інтеграції податкових інструментів із нефіскальними механізмами регулювання, включаючи ESG-звітність, стандарти сталого розвитку та механізми державної підтримки інновацій. Особливої уваги потребує адаптація міжнародного досвіду до умов України з урахуванням викликів післявоєнного відновлення, що передбачає формування збалансованої та ефективної системи стимулювання «зелених» інвестицій.

Список літератури

1. Варченко, О., Варченко, О., Драган, О., Ткаченко, К., Рибак, Н., & Зубченко, В. (2024). «Зелені фінанси» в повоєнному відновленні України: організаційно-фінансові аспекти. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(56), 75–85. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.56.2024.4403>
2. Васюта О., Васюта О. Податкове стимулювання екологізації економічного розвитку України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2005. №1. URL: https://www.researchgate.net/publication/346978908_Podatkove_stimuluvanna_ekologizacii_ekonomichnogo_rozvitku_ukraini_Tax_incentives_for_greening_the_economic_development_of_Ukraine (дата звернення: 22.11.2025).
3. Твезровська, О. І., Самусевич, Я. В. Екологічні податки як інструмент для розвитку зеленої економіки та стійкої інфраструктури. *Актуальні питання економічних наук*, 2024, 6. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14603488>
4. Шевчук В. М. Сталій розвиток та екологічна безпека: національний вимір. Київ : Рада, 2010. 264 с
5. Chen C., Chen S., Wu D. The impact of ESG performance on R&D investment stability: Evidence from China. *International Review of Economics & Finance*. 2025. Vol. 99. Art. 104046. DOI:<https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.104046>.
6. Cramton P., MacKay D.J., et al. (2017). *Global carbon pricing: The path to climate cooperation*. Cambridge, MA: MIT Press.
7. European Commission. *The European Green Deal*. Brussels: European Commission.2019
8. Flues F., Dender K. Carbon pricing design: Effectiveness, efficiency and feasibility. *OECD Taxation Working Papers*.2020 No. 48. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/91ad6a1e-en>
9. Gramkow C., Anger-Kraavi A. Could fiscal policies induce green innovation in developing countries? The case of Brazilian manufacturing sectors. *Climate Policy*. 2017. Vol. 18, No. 2. P. 246–257. DOI: <https://doi.org/10.1080/14693062.2016.1277683>

10. Guan H. Impact of green tax policies on ESG investments // *Proceedings of the 3rd International Conference on Business and Policy Studies*. 2024. P. 184–193. DOI: 10.54254/2754-1169/74/20241543.
11. IMF. *Seeking sustainable growth: Short-term recovery, long-term challenges*. World Economic Outlook. Washington, DC.2017
12. IMF. *How to mitigate climate change*. Fiscal Monitor, No. 2019/002.
13. IMF. *Fiscal policies to address climate change in Asia and the Pacific*. IMF. 2021
14. Ius Laboris. *Tax incentives for ESG*. Ius Laboris. 2024
15. Liu A. Tax evasion and optimal environmental taxes. *Journal of Environmental Economics and Management*, 2013, 66, 656–670.
16. Mai F., Keen M., et al. *After Paris: Fiscal, macroeconomic, and financial implications of climate change*. IMF Staff Discussion Note, 2016, 16/01.
17. Martin R., de Preux L.B., et al. The impact of a carbon tax on manufacturing: Evidence from microdata. *Journal of Public Economics*, 2016, 117, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2014.04.016>
18. Mejia S.A., Mrkaic M., et al. The effects of weather shocks on economic activity: What are the channels of impact? *IMF Working Paper*, 2018, No. 18/44.
19. PwC. *Tax incentives for ESG-centered investments*. PwC. 2023.
20. Singh K. India's coal tax is key to stabilizing its energy transition. *Center for Strategic and International Studies*.2020.
21. United Nations. *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: UN.2015.
22. Weitzman M.L. How a minimum carbon-price commitment might help to internalize the global warming externality. In *Global carbon pricing: The path to climate cooperation 2017* (pp. 125–148). Cambridge, MA: MIT Press.
23. World Bank. *World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains*. 2020.
24. Yin H., Zhang L., Cai C., Zhang Z., Zhu Q. Fiscal and tax incentives, ESG responsibility fulfillments, and corporate green innovation performance. *International Review of Economics and Finance*. 2025. Vol. 98. Article 103838. DOI: 10.1016/j.iref.2025.103838.

References

1. Varchenko, O., Varchenko, O., Drahan, O., Tkachenko, K., Rybak, N., & Zubchenko, V. (2024). Green finance” in the post-war reconstruction of Ukraine: organizational and financial aspects. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 3(56), 75–85. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.56.2024.4403>
2. Vasiuta, O., & Vasiuta, O. (2005). Tax Incentives for the Greening of Ukraine’s Economic Development. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, (1). https://www.researchgate.net/publication/346978908_Podatkov_e_stimuluvanna_ekologizacii_ekonomichnogo_rozvitku_ukraini_Tax_incentives_for_greening_the_economic_development_of_Ukraine
3. Tverezovska, O. I., & Samusevych, Ya. V. (2024). Environmental taxes as a tool for the development of a green economy and sustainable infrastructure. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, (6). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14603488>
4. Shevchuk, V. M. (2010). *Sustainable development and environmental security: the national dimension*. Kyiv. Rada.
5. Chen, C., Chen, S., & Wu, D. (2025). The impact of ESG performance on R&D investment stability: Evidence from China. *International Review of Economics & Finance*, 99, 104046. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.104046>
6. Cramton, P., MacKay, D. J., et al. (2017). *Global carbon pricing: The path to climate cooperation*. MIT Press.
7. European Commission. (2019). *The European Green Deal*. European Commission.
8. Flues, F., & Dender, K. (2020). *Carbon pricing design: Effectiveness, efficiency and feasibility* (OECD Taxation Working Papers No. 48). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/91ad6a1e-en>
9. Gramkow, C., & Anger-Kraavi, A. (2017). Could fiscal policies induce green innovation in developing countries? The case of Brazilian manufacturing sectors. *Climate Policy*, 18(2), 246–257. <https://doi.org/10.1080/14693062.2016.1277683>
10. Guan, H. (2024). Impact of green tax policies on ESG investments. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Business and Policy Studies* (pp. 184–193). <https://doi.org/10.54254/2754-1169/74/20241543>
11. International Monetary Fund. (2017). *Seeking sustainable growth: Short-term recovery, long-term challenges* (*World Economic Outlook*). IMF.
12. International Monetary Fund. (2019). *How to mitigate climate change* (*Fiscal Monitor*, No. 2019/002). IMF.

13. International Monetary Fund. (2021). *Fiscal policies to address climate change in Asia and the Pacific*. IMF.
14. Ius Laboris. (2024). *Tax incentives for ESG*. Ius Laboris.
15. Liu, A. (2013). Tax evasion and optimal environmental taxes. *Journal of Environmental Economics and Management*, 66, 656–670.
16. Mai, F., Keen, M., et al. (2016). *After Paris: Fiscal, macroeconomic, and financial implications of climate change* (IMF Staff Discussion Note 16/01). IMF.
17. Martin, R., de Preux, L. B., et al. (2014). The impact of a carbon tax on manufacturing: Evidence from microdata. *Journal of Public Economics*, 117, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2014.04.016>
18. Mejia, S. A., Mrkaic, M., et al. (2018). *The effects of weather shocks on economic activity: What are the channels of impact?* (IMF Working Paper No. 18/44). IMF.
19. PwC. (2023). *Tax incentives for ESG-centered investments*. PwC.
20. Singh, K. (2020). *India's coal tax is key to stabilizing its energy transition*. Center for Strategic and International Studies.
21. United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. UN.
22. Weitzman, M. L. (2017). How a minimum carbon-price commitment might help to internalize the global warming externality. In P. Cramton, D. J. MacKay, et al. (Eds.), *Global carbon pricing: The path to climate cooperation* (pp. 125–148). MIT Press.
23. World Bank. (2020). *World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains*. World Bank.
24. Yin, H., Zhang, L., Cai, C., Zhang, Z., & Zhu, Q. (2025). Fiscal and tax incentives, ESG responsibility fulfillments, and corporate green innovation performance. *International Review of Economics and Finance*, 98, 103838. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.103838>

Olha Kotsiurba, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Larysa Zadorozhnia

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Tax Incentives for Green Investments in the System of State ESG Policy

The relevance of the study is driven by the need to accelerate the environmental transformation of the economy, decarbonization and energy efficiency improvements, as well as by the necessity to align tax instruments with international sustainable development frameworks. The purpose of the article is to substantiate the role of tax incentives in the formation and implementation of the state ESG policy and to determine their impact on stimulating green investments in current economic conditions.

The methodological basis includes systemic and comparative analysis, generalization of scholarly approaches, and a structural-functional approach. The paper systematizes key tax incentives used in international practice (tax credits, accelerated depreciation, tax deductions, differentiated rates, environmental taxes and fiscal disincentives) and explains their mechanism through changes in the cost of capital, shorter payback periods and the creation of price signals. Special attention is paid to local tax mechanisms as tools for adapting ESG goals to territorial specifics and improving the manageability of outcomes.

The study finds that tax incentives are an effective instrument of state ESG policy that facilitates capital reallocation toward low-carbon technologies, strengthens innovation activity and supports the achievement of climate goals provided that access criteria and result verification are transparent. The risks of greenwashing and fiscal losses without environmental impact are identified, which requires linking incentives to measurable ESG indicators. Further research prospects include assessing the effectiveness of tax incentives in Ukraine, developing a monitoring system for ESG effects, and adapting best international practices to national institutional conditions.

ESG policy, green investments, tax incentives, sustainable development, environmental taxation.

Одержано (Received) 22.11.2025

*Прорецензовано (Reviewed) 02.12.2025
Прийнято до друку (Approved) 23.12.2025*